

Φωτογραφία

1.2. Οι εφαρμογές και η θεματολογία της φωτογραφίας

Η φωτογραφία μπορεί να καταγράψει προσωπικές στιγμές, επιστημονικά θέματα ή να αποτυπώσει μια ιστορική στιγμή. Μπορεί δηλαδή να χρησιμοποιηθεί για **καταγραφή** αλλά και για **δημιουργία**.

Η φωτογραφία έχει εφαρμογές στην **επιστήμη** (φυσική, ιατρική, αρχαιολογία), την **ειδησεογραφία** (εφημερίδες, περιοδικά, τηλεόραση), τη **διαφήμιση**, τις **κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις** και τέλος στην **καλλιτεχνική δημιουργία**. Ένα φωτογραφικό θέμα, όπως π.χ. το έμβρυο στην κοιλιά της μητέρας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για επιστημονικούς, ειδησεογραφικούς ή καλλιτεχνικούς σκοπούς.

Η φωτογραφία μας δίνει εικόνες, που αλλιώς δεν θα μπορούσαμε να έχουμε και μπορεί να φανερώσει κρυφές, ασυνήθιστες πλευρές συνηθισμένων αντικειμένων και γεγονότων. Ο φωτογράφος εντοπίζει σημαντικές εικόνες του πραγματικού κόσμου και αναπαράγοντάς τις επεκτείνει και εμπλουτίζει όσα είναι ορατά.

Να αναγνωρίσετε την εφαρμογή σε κάθε φωτογραφία. Ποιες μπορεί να έχουν πολλές εφαρμογές;

Φωτογραφία

1.3. Ιστορική διαδρομή της φωτογραφίας

Οι εξελίξεις που οδήγησαν στην εφεύρεση της κάμερας σχετίζονται με την έντονη επιθυμία των Ευρωπαίων του 15^{ου} αιώνα να απεικονίσουν τον φυσικό κόσμο όπως ακριβώς τον έβλεπαν. Στο έργο «Οι αρραβώνες των Αρνολφίνι» ο Φλαμανδός ζωγράφος **Γιαν Βαν Άικ** αποδίδει ρεαλιστικά μια ιδιαίτερη στιγμή του ζευγαριού όπως θα την κατέγραφε ένας φωτογράφος (Εικ.27).

Η ανάπτυξη της φωτογραφικής τέχνης οφείλεται στην εξέλιξη της φωτογραφικής μηχανής, που παλαιότερα ήταν κυριολεκτικά ασήκωτη και χρειάζονταν περίπου 8 ώρες για να αποτυπωθεί η φωτογραφία (Εικ.28).

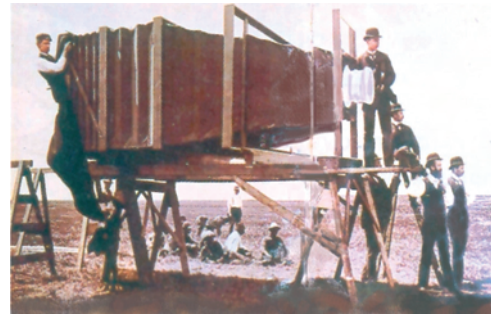
Η επανάσταση στην φωτογραφία ήρθε όταν το 1888 ο Αμερικανός Ίστμαν επινόησε το φιλμ σε ρολό ζελατίνας, με αποτέλεσμα το βάρος της μηχανής να μειωθεί σημαντικά και ο κόσμος να γεμίσει ερασιτέχνες φωτογράφους.

Από το 1930 το **φωτορεπορτάζ** έγινε σημαντικό κομμάτι της δημοσιογραφίας. Οι εικόνες γεγονότων που παρουσιάζονταν σε σειρά, με τη μορφή ντοκιμαντέρ, είχαν σημαντική απήχηση στην κοινωνία (Εικ.29).

Η πρόοδος της τεχνολογίας δημιούργησε αργότερα την **έγχρωμη φωτογραφία**, επεκτείνοντας έτσι τις εκφραστικές δυνατότητες αυτής της τέχνης. Στη δεκαετία του '80 εφευρέθηκε η **ψηφιακή μηχανή** και οι εύχρηστοι έγχρωμοι εκτυπωτές, που μπορούσε ο καθένας να χρησιμοποιήσει στο σπίτι του για την εκτύπωση των φωτογραφιών του.

27. Βαν Άικ, «Οι αρραβώνες των Αρνολφίνι», 1434, λάδι σε ξύλο.

28. Παλαιά φωτογραφική μηχανή.

29. Γουάιτ, «Κοσμοπλημμύρα στη Λούσβιλ», 1937.

Φωτογραφία

1.4. Πώς χρησιμοποιείται η φωτογραφία στη ζωγραφική

Οι ζωγράφοι επηρεάστηκαν από την φωτογραφία και την χρησιμοποίησαν με πολλούς τρόπους.

Καλλιτέχνες της **Ποπ Αρτ*** ενέταξαν στα έργα τους φωτογραφικό υλικό από την καθημερινότητα και την επικαιρότητα. Ο **Άντι Γουόρχολ** (Αμερικανός, 1926-87) χρησιμοποίησε φωτογραφίες ειδώλων (Έλβις Πρίσλεϊ, Μέριλιν Μονρόου) και άλλες με συμβολικό περιεχόμενο (ηλεκτρική καρέκλα), τις οποίες αναπαρήγαγε σε πολλές αποχρώσεις με τη μέθοδο της μεταξοτυπίας* (Εικ.30). Ο **Ντέιβιντ Χόκνεϊ** (Άγγλος, γεν.1937) χρησιμοποίησε φωτογραφίες, λήψεις του ίδιου θέματος από διαφορετικές οπτικές γωνίες, τις οποίες συνδύασε έτσι ώστε να δημιουργείται μια άλλη όψη της πραγματικότητας (Εικ.31). Ο **Πήτερ Μπλέικ** (Άγγλος, γεν.1932) δημιούργησε έργα βασισμένα σε παιδικά του βιώματα ζωγραφίζοντας και προσθέτοντας φωτογραφίες ειδώλων του (Εικ.32).

Στα τέλη του '60 οι **Φωτορεαλιστές*** αντέγραφαν φωτογραφίες με θέματα αυτοκίνητα, μοτοσυκλέτες, προσόψεις κτιρίων, πορτρέτα κ.τ.λ., τα οποία ζωγράφιζαν με φωτογραφική πιστότητα (Εικ.33, 34).

30. Άντι Γουόρχολ, «Μέριλιν», 1967, μεταξοτυπία.

31. Χόκνεϊ, «Το γραφείο», 1984, κολάζ φωτογραφιών.

32. Μπλέικ, «Στο μπαλκόνι», 1957, μικτή τεχνική (χρώμα και κολάζ).

33. Μπάκγουελ, «Μοτοσυκλέτα στην οδό Μπέκερ», 1973, λάδι σε μουσαμά.

34. Κλόουζ, «Ο Φιλ», 1969, λάδι σε μουσαμά.

Φωτογραφία

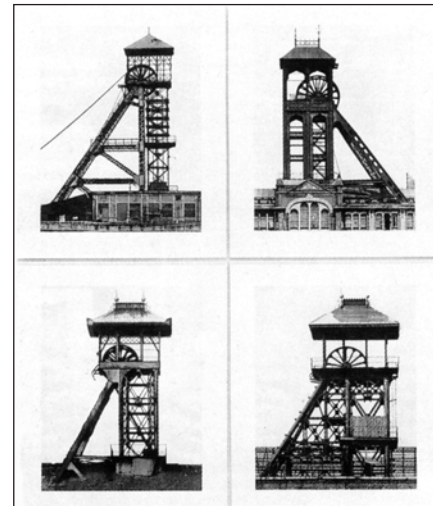
Ο Νίκος Κεσσανλής (εκπρόσωπος της μοντέρνας τέχνης στην Ελλάδα, 1930-2004) χρησιμοποίησε διάφορες τεχνικές για να δημιουργήσει τα έργα του. Ασχολούμενος περισσότερο με την φωτογραφία, την εκτύπωνε επάνω σε διάφορα υλικά (τσαλακωμένο χαρτί, μουσαμά, φωτοευαίσθητο πανί), την παραμόρφωνε και συνέθετε τη νέα εικόνα ώστε να μην είναι άμεσα αντιληπτή από τον θεατή (Εικ.35).

Πολλοί καλλιτέχνες της **Λαντ Αρτ*** ασχολήθηκαν με την φωτογραφική καταγραφή στοιχείων του περιβάλλοντος (Εικ.36).

Ο Γκέραρντ Ρίχτερ (Γερμανός, γεν. 1932) στα ρεαλιστικά του έργα «εστιάζει» όπως η φωτογραφική μηχανή, δηλαδή το κεντρικό θέμα παρουσιάζεται καθαρά ενώ το φόντο θολώνει (Εικ.37).

35. Κεσσανλής, «Ο κύριος και η κυρία Ε», 1965, εκτύπωση.

36. Μπερντ & Χίλα Μπέχερ, «Βιομηχανικοί πύργοι», 1980, φωτογραφίες, (λεπτομέρεια).

37. Ρίχτερ, «Δυο κεριά», 1982, λάδι σε μουσαμά.

38. Έργο μαθητή, ψηφιακή επεξεργασία και επιζωγράφηση φωτογραφίας.

39. Έργο μαθητή, κολάζ με φωτογραφίες.

Ποια τεχνική θεωρείτε πιο ενδιαφέρουσα και εντυπωσιακή, την χρησιμοποίηση της ίδιας της φωτογραφίας, την επέμβαση επάνω της ή τη ζωγραφική αντιγραφή της και γιατί; Σκεφθείτε και άλλους τρόπους που με την φωτογραφία μπορούμε να δημιουργήσουμε εικαστικά έργα.

Σκεφθείτε χώρους στους οποίους η φωτογραφία μπορεί να λειτουργήσει αισθητικά.

Φωτογραφία

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Να σχεδιάσετε ένα ή δυο απλά αντικείμενα (π.χ. έναν κύβο και ένα βάζο) και να αποδώσετε τους τόνους τους με δυο διαφορετικές εκδοχές φωτισμού.
2. Να τραβήξετε μια σειρά από φωτογραφίες προσέχοντας το καδράρισμα, την ευκρίνεια και την φωτεινότητα.
3. Να τραβήξετε μια σειρά από φωτογραφίες επάνω σε ένα θέμα που θα επιλέξετε. Να αποδώσετε το θέμα σας με διάφορους τρόπους, ως προς τον φωτισμό, το καδράρισμα, το σημείο λήψης, την κίνηση, το πάγωμα της κίνησης και το βάθος πεδίου.
4. Εργαζόμενοι ομαδικά, να επιλέξετε ένα θέμα που να εντάσσεται σε κάποια από τις δραστηριότητες - εκδηλώσεις του σχολείου και να δημιουργήσετε ένα κολάζ από φωτογραφίες. Το έργο να εκτεθεί σε κάποιο χώρο του σχολείου.

ΥΛΙΚΑ

1. Σχεδίου: μπλοκ σχεδίου, μολύβια Β, 4Β, γόμα, ξύστρα.
2. Φωτογραφική μηχανή, φιλμ.
3. Κολάζ: φωτογραφίες από περιοδικά, κόλλα, ψαλίδι.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Κοντράστ: η αντίθεση ανάμεσα στα φωτεινά και τα σκοτεινά σημεία.

Λαντ Αρτ (Τέχνη της Γης): Καλλιτεχνική τάση που εκδηλώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του '60. Οι καλλιτέχνες επικεντρώνονται στην φύση, επεμβαίνουν επάνω της και φωτογραφίζουν τις επεμβάσεις ως απόδειξη του έργου τους ή καταγράφοντας με φωτογραφίες στοιχεία από το περιβάλλον, τεκμηριώνουν έννοιες που τους απασχολούν. Η φωτογράφιση της τροποποιημένης ή μη φύσης θεωρείται ισοδύναμο ενός πίνακα που έχει τίτλο, πλαίσιο και τιμή. Εκπρόσωποι: Κρίστο, Σμίθσον, Λονγκ.

Μεταξοτυπία: Με καταγωγή τη μέθοδο που χρησιμοποιούσαν στην Άπω Ανατολή για να τυπώνουν επάνω στα υφάσματα, η νεώτερη αυτή μέθοδος εκτύπωσης διαδόθηκε στα χρόνια του μεσοπολέμου σε όλες τις χώρες της Δύσης. Επάνω σε τελάρο, όπου έχει γίνει το σχέδιο, σκεπάζονται με μεταξωτή γάζα τα μέρη που δεν πρέπει να τυπωθούν. Με ειδική σπάτουλα και πίεση περνιέται το μελάνι εκτύπωσης. Τα ακάλυπτα μέρη του σχεδίου αφήνουν το μελάνι να περάσει και να τυπωθεί επάνω στο χαρτί που έχει τοποθετηθεί κάτω από το τελάρο.

Ποπ Αρτ (Popular Art= δημοφιλής, λαϊκή τέχνη): Καλλιτεχνικό κίνημα που εκδηλώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '50 στην Αγγλία (με εκπροσώπους τους Χάμιλτον, Μπλέικ, Χόκνεϊ) και διαδόθηκε στην Αμερική (με εκπροσώπους τους Γουόρχολ, Λίχτενσταϊν, Όλντενμπουργκ). Χαρακτηρίζεται από έναν τύπο λαϊκής τέχνης, μιας τέχνης που βρίσκει αντίκτυπο στα πλατιά στρώματα του λαού, αφού δεν θέλει να είναι «υψηλή» ή «αριστοκρατική». Η βασική ιδέα ήταν να εικονίσει οτιδήποτε καθημερινό, επίκαιρο και δημοφιλές χρησιμοποιώντας στοιχεία από τη λαϊκή κουλτούρα της μεγαλούπολης, όπως ταινίες Γουέστερν, κόμιξ, βιβλία επιστημονικής φαντασίας, διαφημιστικές αφίσες του δρόμου, κινούμενα σχέδια, είδωλα της Ποπ κ.τ.λ.

Φωτορεαλιστές: Η καλλιτεχνική δημιουργία των Φωτορεαλιστών εξαρτάται αποκλειστικά από την φωτογραφία, αφού ζωγραφίζουν αντιγράφοντας με ακρίβεια φωτογραφίες. Η τελειότητα στην απόδοση της πραγματικότητας ξεπερνάει πολλές φορές και την ίδια την φωτογραφία. Εκπρόσωποι: Μπάκγουελ, Κλόουζ, Έστες.

2.1. Ο κινηματογράφος και το βίντεο

Η δημιουργία και η εξέλιξη της κινηματογραφικής κάμερας στα τέλη του 19ου αιώνα βασίστηκε στην **φωτογράφιση της κίνησης** (Εικ.1). Έτσι αναπτύχθηκε η έβδομη τέχνη, δηλαδή ο κινηματογράφος, που στηριζόμενος στα **τεχνικά μέσα** (οθόνη, μηχανή λήψης και προβολής) δημιούργησε μια καινούρια καλλιτεχνική γλώσσα. Αυτό που προβάλλεται στην οθόνη του σινεμά και περνάει μπροστά από τα μάτια μας σαν μια παράλληλη πραγματικότητα δεν είναι παρά μια αλληλουχία από ακίνητες εικόνες (24 εικόνες το δευτερόλεπτο). Επειδή τα μάτια μας έχουν την ιδιότητα να διατηρούν την εντύπωση της εικόνας για λίγο χρόνο (μετείκασμα), δεν προλαβαίνουν να δουν αυτή τη γρήγορη αλλαγή των εικόνων, οπότε αυτό που αντιλαμβανόμαστε είναι μια συνεχής ροή.

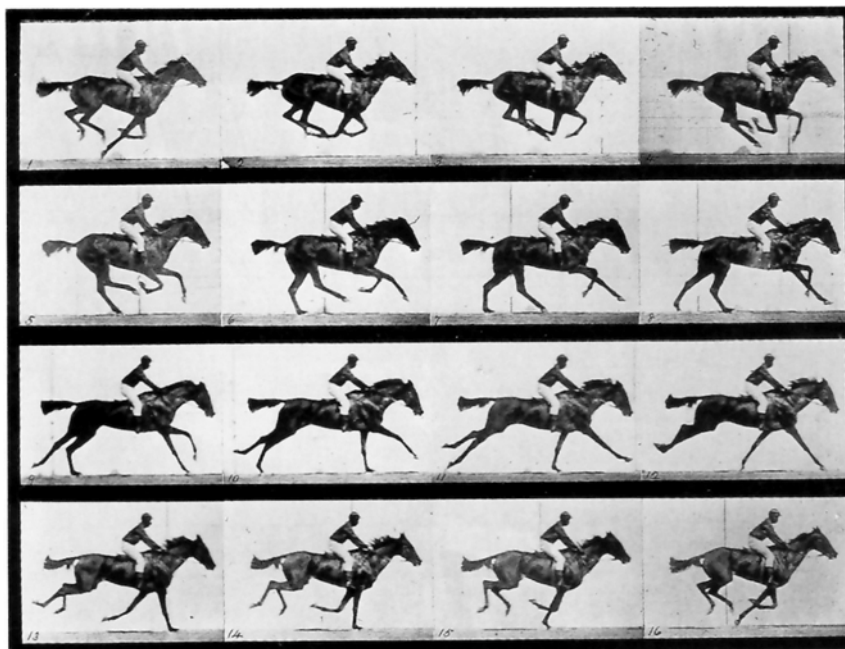
Βασικά στοιχεία μιας ταινίας θεωρούνται: το σενάριο, που αποτελεί τον θεματικό πυρήνα, δηλαδή την υπόθεση του έργου (ιστορία, πλοκή, δράση, μηνύματα και ιδέες, ρόλοι και ηθοποιοί) και **η σκηνοθεσία**. Η δεύτερη αναφέρεται στον αισθητικό χαρακτήρα της ταινίας (χρώματα, φωτισμός, ντεκόρ, ήχος, κίνηση και τοποθέτηση της μηχανής), στη **λήψη των πλάνων**, των μεμονωμένων δηλαδή σκηνών της ταινίας αλλά και στη σύνθεσή τους που γίνεται με τη **διαδικασία του μοντάζ**.

Η έννοια της κίνησης στον κινηματογράφο ορίζεται ως κίνηση ενός στοιχείου μέσα στο πλάνο, ως αλληλουχία των εικόνων και ως κίνηση της κάμερας που καταγράφει.

Ο κινηματογράφος εκτός από τη δυνατότητα παρουσίασης της κίνησης έχει την δυνατότητα να αξιοποιεί **το στοιχείο του χρόνου**, το οποίο εκμεταλλεύεται εκφραστικά. Ο πραγματικός χρόνος της ταινίας μπορεί να μην έχει καμιά σχέση με τον χρόνο της δράσης της, η οποία μπορεί να ανήκει στο παρελθόν, το παρόν, το μέλλον ή και στα τρία μαζί. Επίσης, ο χρόνος μέσα στην ταινία μπορεί να παρουσιαστεί με διαφορετική αίσθηση από ό,τι ο πραγματικός χρόνος με την επιβράδυνση ή την επιτάχυνση της δράσης.

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας νέα μέσα έκφρασης προστέθηκαν σε αυτά του κινηματογράφου. Τη δεκαετία του '60 **η χρήση της μαγνητικής βιντεοταινίας** διευκόλυνε την

καταγραφή οπτικοακουσικού υλικού και την αναμετάδοσή του στην **οθόνη (μόνιτορ) της τηλεόρασης**. Το νέο αυτό μέσο χρησιμοποιήθηκε άλλοτε για την παραγωγή εμπορικών προϊόντων (τηλεοπτικές ταινίες, διαφημιστικά σπότ) και άλλοτε ως μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης (Video Art).

1. Μάιμπριτζ, «Άλογο που καλπάζει εν κινήσει», 1872, σειρά φωτογραφιών.